

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА ІСТОРІЇ НАУКИ І ТЕХНІКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Олег СТРЕЛКО

вересня 2024 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 27 «Транспорт»

Спеціальність: 275 Транспортні технології (на залізничному транспорті)

Освітньо-професійна програма: Транспортна логістика та міжнародні мультимодальні перевезення

2024-2025 навчальний рік

Робоча програма дисципліни «Історія України» для студентів рівня вищої освіти перший (бакалаврський), галузі знань 27 «Транспорт», спеціальності 275 «Транспортні технології (на залізничному транспорті), ОПП «Транспортна логістика та міжнародні мультимодальні перевезення» **денної та заочної форм навчання**. К.: ДУІТ, 2024. 27 с.

Розробник: к. філос. н., доцент, доцент кафедри філософії та історії науки і техніки Хромова Ольга Ігорівна

_____ (підпис)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри «Філософія та історія науки і техніки»

Протокол від «28» _____ серпня _____ 2024 року № 1

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

Віра ГАМАЛІЯ

© Хромова О.І., 2024 рік

© Хромова О.І., 2025 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>27 «Транспорт»</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	Спеціальність <u>275 «Транспортні технології (на залізничному транспорті)»</u>		
Модулів – 2	Освітньо-професійна програма: <u>«Транспортна логістика та міжнародні мультимодальні перевезення»</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – контрольна робота		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента - 5	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		30 год.	10
		Практичні, семінарські	
		15 год.	2
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		75 год.	108
Індивідуальне завдання			
10	20		
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 30/70

для заочної форми навчання – 10/90

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Історія України» є найважливішою в умовах сучасних викликів, і за часом вивчення першою навчальною дисципліною у блоці соціально-гуманітарних дисциплін для усіх спеціальностей, за якими ведеться підготовка бакалаврів. Вона покликана забезпечити отримання студентами наукових знань з історії України як основи формування світогляду відповідального громадянина, патріота своєї держави, носія гуманістичних цінностей. Знання з історії необхідні для усвідомлення нашого минулого, осмислення сьогодення та розуміння перспектив на майбутнє українського народу.

Історія української державності має тисячолітні традиції. Проте нині український народ перебуває в умовах безкомпромісної боротьби за своє існування як нації, що зробила свій цивілізаційний вибір. Успіх у цій справі залежить від усвідомлення кожного з нас приналежності до великої європейської спільноти. Це складне завдання, яке, на жаль, не зуміли зреалізувати за останні більше, ніж тридцять років державної незалежності. Сьогодні це завдання є одним з основних пріоритетів для збереження держави України. Реалізація його залежить, перш за все, від успіху в підготовці і вихованні високопрофесійної технічної еліти України, яка буде в майбутньому відстоювати, в тому числі, свою свідому громадянську позицію та свою приналежність до вільної європейської нації.

Одночасно, враховуючи реалії тривалої гібридної війни проти України та сьогоднішньої відкритої агресії Росії проти нашої держави, курс української історії набуває ще більшої значущості та актуальності в контексті формування теоретичних знань та практичних навичок для протистояння інформаційним спецопераціям, які спрямовані на зміну змісту масової свідомості людей, впливають на їх поведінку і є сьогодні засобами управління перебігом подій в суспільстві, в тому числі в умовах реальних воєнних дій. Вивчення історичних фактів, причинно-наслідкових зв'язків та маркерів культурної ідентичності допомагає розвінчувати міфи та протистояти пропаганді.

Нарешті, історична пам'ять як спільні уявлення про минуле є важливим елементом формування національної ідентичності. І коли в умовах війни відбувається пришвидшене формування української політичної нації, університетський курс історії українського народу має стати підґрунтям для критичного переосмислення молоддю людиною досвіду попередніх поколінь та розуміння ролі та місця України серед інших народів.

Мета вивчення дисципліни – формування історико-культурної свідомості молоді, в якій поєднуються знання, погляди, уявлення про суспільний і духовний розвиток українського народу, усвідомлення нею нерозривного зв'язку між надбанням минулого і сучасного, традиціями і досвідом різних поколінь українців, виховання громадянського патріотизму, відповідальності за долю своєї Батьківщини, спонукання до активної наполегливої праці в розбудові і зміцненні держави Україна.

Завдання дисципліни полягають в формуванні розуміння студентами історичних процесів минулого для вироблення дієвих напрямків та

гуманістичних культурних орієнтацій у непростій історії сьогодення; спираючись на загальнолюдські цінності, творчо опрацьовувати і критично переосмислювати багатство світового історичного досвіду та засвоювати його уроки, формувати на цій основі власні переконання, громадянську позицію, здобувати навички і вміння, соціально-гуманітарні компетенції необхідні для практичної діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні шляхи етногенезу української нації;
- основні періоди історичного розвитку українського народу та етапи формування української нації та її державності;
- найважливіші події та явища української історії в контексті світової історії, роль України в системі міжнародних відносин в минулому та сьогодні;

вміти:

- здійснювати пошук та аналізувати інформацію з різних джерел;
- користуватись категоріально-понятійним апаратом історичної науки та вміння працювати з науковою та методичною літературою;
- аналізувати історичні процеси, події, факти, давати їм власну оцінку;
- користуватись різноманітними методами дослідження історичного процесу;
- застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях, приймати обґрунтовані рішення;
- вирішувати професійні завдання спираючись на гуманістичні, загальнолюдські цінності, особисті знання, ідеї, переконання;
- аргументовано відстоювати свої погляди, брати участь у дискусії з метою пошуку історичної істини;
- мати громадянську позицію, високу історико-політичну культуру.

Міждисциплінарні зв'язки: історія української культури, українська мова, соціально-політичні студії.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин (4 кредитів ЄКТС)

Відповідно до освітньо-професійної програми «Транспортна логістика та міжнародні мультимодальні перевезення» вивчення навчальної дисципліни «Історія України» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у галузі транспорту с використанням теорій та методів сучасної транспортної науки на основі системного підходу та з урахуванням комплексності та невизначеності умов функціонування транспортних систем.

Загальні компетентності

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Транспортна логістика та міжнародні мультимодальні перевезення» вивчення навчальної дисципліни «Історія України» повинно забезпечити досягнення здобувачами наукового ступеня доктора філософії таких програмних результатів навчання:

РН-1. Брати відповідальність на себе, проявляти громадянську свідомість, соціальну активність та участь у житті громадянського суспільства, аналітично мислити, критично розуміти світ.

РН-26. Досліджувати проблеми людського фактору, пов'язані з транспортом, а також наслідки помилок для безпеки та управління. Визначати моделі поведінки людей у зв'язку з помилками.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Історія України модерної доби: основні віхи творення української нації.

Змістовий модуль 1. Розвиток українського суспільства в XVII-XIX ст.

Тема 1. Історія України як навчальна дисципліна та її місце в сучасному соціокультурному просторі.

Історія України як складова частина історичної науки. Предмет вивчення історії України. Взаємозв'язок української історії з глобальними історичними процесами та з історією найближчих сусідів. Наукова періодизація історії українського народу.

Поняття «історична пам'ять», «колективна пам'ять», «історична свідомість». Історична пам'ять як складова формування національної ідентичності. Основні моделі історичної пам'яті в Україні та можливості їх співіснування. Феномен радянської ідентичності та інструменти її конструювання. Роль історичного знання у розвитку національних ідеологій та становленні національних держав.

Управління масовою свідомістю через репрезентацію історичних подій. Політика пам'яті в Україні. Діяльність Інституту національної пам'яті. «Декомунізація» та її суспільний вплив.

Сучасна гібридна війна Росії проти України та роль історичної пам'яті в протистоянні міфам та дезінформації. Сутність і характерні риси інформаційної війни. Роль та місце історичної науки в контексті національної безпеки. Руйнування культурно-ціннісного російсько-українського поля. Національна світоглядна самодостатність.

Тема 2. Українські землі в складі Речі Посполитої (І половина XVIIст.) Початок українського державотворення.

Люблінська унія 1569 р та її наслідки для українського населення. Соціокультурний феномен козацтва на українських землях. Роль князя Дмитра Вишневецького в заснуванні Запорозької Січі. Політико-соціальний та військовий устрій Запорозької Січі. Боротьба козацтва з іноземними загарбниками. Військове мистецтво козаків. Запорізька Січ – прообраз української держави.

Реєстрове козацтво як форма поширення запорозького устрою на етнічних українських землях. П. Конашевич-Сагайдачний. Епоха героїчних морських походів. Козацько-селянські повстання наприкінці XVI- в першій половині XVII ст. К. Косинський, С. Наливайко, М. Жмайло, Т. Федорович, І. Сулима, П. Павлюк, Я. Острянин. Куруківська угода 1625 р. «Ординація» 1638 р. Причини поразок та наслідки повстань.

Перші міжнародні контакти українського козацтва. Українське козацтво на службі іноземних держав. Роль козацької культурної спадщини в розвитку української ідентичності.

Берестейська унія 1596 р., виникнення греко-католицької церкви та занепад православної церкви на західноукраїнських землях. Соціально-економічне життя. Магдебурзьке право.

Тема 3. Українська національна революція середини XVII ст.

Причини, характер і рушійні сили національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького. Розгортання національно-визвольної боротьби в 1648-1649 рр. Зборівська угода. Утворення української гетьманської держави. Внутрішня і зовнішня політика гетьмана Б. Хмельницького.

Розгортання української національної революції в 1650-1653 роках. Білоцерківська угода та союз з Молдовою. Дипломатія Б. Хмельницького. Переяславська рада і Березневі статті 1654 р. та їх наслідки. Сучасні оцінки.

Події 1654-1657 рр. Віленська угода 1656 р. Пошук нових союзників. Смерть Б. Хмельницького.

Гетьманування Івана Виговського. Гадяцький трактат.

Тема 4. Доба Руїни на українських землях.

Російсько-українська війна 1658-1659 рр. Конотопська битва. Внутрішня та зовнішня політика І. Виговського.

Гетьманування Юрія Хмельницького. Переяславський договір і Слободищенський трактат. Втрата незалежності Гетьманщини. Антигетьманські повстання.

Чорна Рада 1663 року як розчленування України. Правобережна та Лівобережна Гетьманщина. І. Брюховецький. П. Тетеря. Україна в політичних планах Росії, Польщі, Туреччини.

Продовження боротьби українського народу проти Польщі і Московії за повне національне визволення. Андрусівське перемир'я. Гетьманування П. Дорошенка. Бучацька угода. Чигиринські походи (1677-1678 рр.).

Поступове обмеження автономії України з боку Росії. Гетьмани Д. Многогрішний та І. Самойлович. «Вічний мир» і остаточне закріплення поділу України. Підпорядкування української церкви Московському патріархату. Соціально-економічні, політичні, демографічні наслідки руйнування української держави.

Тема 5. Українські землі наприкінці XVII – в XVIII ст.

Особливості адміністративного та політичного устрою Гетьманщини та Слобідської України у складі Московської держави. Гетьман І. Мазепа, його внутрішня та зовнішня політика. Північна війна, участь в ній українського народу. Полтавська битва та її наслідки.

П. Орлик, його «Конституція». Реформи Петра I і Україна. Розвиток господарства. Руйнування освіти на українських землях. Пограбування української культурної спадщини.

Гетьманування І. Скоропадського. Наступ російського царату на автономні права України. Перша Малоросійська колегія. Боротьба козацької старшини за відновлення прав України. П. Полуботок. Відновлення гетьманства. Гетьманування Д. Апостола. Утворення Нової Січі. Діяльність Правління Гетьманського уряду.

К. Розумовський, його реформи. Остаточне скасування гетьманства та полкового устрою. Друга Малоросійська колегія. Остаточна ліквідація автономних прав України.

Запорозька Січ в кінці XVII – XVIII ст. І. Сірко. Причини та наслідки ліквідації Запорозької Січі. Приєднання Росією Півдня України та його колонізація в другій половині XVIII ст.

Правобережна Україна та західноукраїнські землі у другій половині XVII ст. Розгортання гайдамацького руху. Коліївщина. Опришківський рух. Поділи Речі Посполитої та приєднання Російською імперією Правобережжя.

Тема 6. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій (I половина XIX ст.)

Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ українських земель у складі іноземних держав. Україна в російсько-турецькій війні 1806-1812 рр. Бухарестський мирний договір. Україна в російсько-французькій війні 1812 р. Російсько-турецька війна 1828-1829 рр. і Україна.

Занепад кріпосницьких та зародження ринкових відносин в українській економіці. Початок промислового перевороту. Антикріпосницька боротьба в Україні. У. Кармелюк. Суспільно-політичний рух у Наддніпрянській Україні. Масонство. Декабристи.

Початок українського національного відродження. Харків - колыска українського ренесансу. Кирило-Мефодіївське товариство як вияв українського визвольного руху. Т. Шевченко та значення його творчості для становлення української нації.

Характер політики австрійського уряду щодо українців. Реформи Марії-Терезії та Йосифа II. Початок національного відродження в Галичині. Діяльність «Руської трійці». Події революції 1848-1849 рр. на західноукраїнських землях. Головна Руська Рада. Перетворення Галичини на український П'ємонт. Скасування кріпацтва. Повстанський рух. Л. Кобилиця.

Тема 7. Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій (II половина XIX ст.)

Кримська війна і Україна. Піднесення селянського руху. «Київська козаччина». Особливості економічного розвитку українських земель

напередодні селянської реформи 1861 р. в Росії. Скасування кріпацтва. Реформи 60-70-х років XIX ст.

Соціально-економічний розвиток у пореформений період. Національна політика російського царизму щодо українців. Циркуляр Валуєва 1863 р. Емський указ 1876 р.

Український і польський повстанський рухи. Народництво в Україні. «Київська комуна». «Чигиринська змова». «Південноросійський робітничий союз» у Києві. Братство тарасівців – перша українська самостійницька організація.

Український культурно-національний рух. Українофіли. Діяльність громад. В.Антонович. Пошуки національного ідеалу. М. Драгоманов. Земський ліберальний рух Україні. Виникнення українських політичних товариств. Молоді громади. Перші робітничі і соціал-демократичні організації в Україні.

Економічне та політичне панування польської шляхти, румунських бояр і угорських баронів на західноукраїнських землях. Зростання національної свідомості. Москвофіли. Народовці. Культурно-освітнє товариство «Просвіта» у Львові. Радикалізація українського руху. Утворення партій. Зв'язки прогресивних діячів Галичини і Наддніпрянської України. Українське національне життя на Закарпатті та Буковині.

Модуль II. Новітня історія українського народу.

Змістовий модуль 2. Історія України та української культури XX-XXI століть

Тема 8. Україна на тлі глобальних суспільних трансформацій I половини XX ст.

Наддніпрянська Україна на початку XX століття: політичне становище та соціально-економічний розвиток. Політизація національного руху. Революція в Росії 1905-1907 рр. та революційні події в Україні. Піднесення національного руху. Українські парламентські громади в I і II Державних думах. Посилення національного гніту в 1907-1914. Аграрна реформа П. Столипіна.

Західноукраїнські землі в складі Австро-Угорської імперії в 1900-1914 рр. Рух за реформу виборчої системи Австро-Угорщини. Боротьба за створення українського університету у Львові. Вплив греко-католицької церкви на формування української національної свідомості.

Причини і характер Першої світової війни. Україна в планах Росії, Німеччини та Австро-Угорщини. Основні воєнні дії на території України. Політика Росії та Австро-Угорщини на західноукраїнських землях під час війни.

Ставлення до війни українських партій та громадських організацій. Наростання національно-визвольної боротьби в Україні. Спілка визволення України. Українські січові стрільці. Визрівання передумов української революції.

Тема 9. Українська революція та боротьба за збереження державної незалежності (1917-1920 рр.)

Лютнева буржуазно-демократична революція і участь в ній українців. Розвиток революції на Україні. Процес утворення й конституювання Центральної Ради. Український національний конгрес. Політичні партії та їх практична діяльність у створенні національної державності.

М. Грушевський. Внутрішня і зовнішня політика Центральної Ради. Початок українзації армії. Перший, другий Універсали Центральної Ради та їх значення. Утворення Генерального секретаріату. В. Винниченко. Збройний виступ самостійників. Характер стосунків Центральної Ради та Генерального секретаріату з Тимчасовим урядом. Прорахунки Центральної Ради в державотворчому процесі та соціальній політиці

Більшовицький переворот і Центральна Рада. Третій Універсал Центральної Ради і проголошення утворення УНР. Тактика більшовиків в Україні. Проголошення незалежності УНР. Інтервенція російських радянських військ. Перший Всеукраїнський з'їзд Рад і проголошення радянської влади в Харкові. Збройна боротьба проти Центральної Ради. Бій під Крутами.

Гетьманський переворот. Внутрішня та зовнішня політика гетьмана П. Скоропадського. Українізація освіти як один з провідних напрямків внутрішньої політики Скоропадського. Відкриття Української Академії наук.

Утворення директорії. Внутрішня та зовнішня політика Директорії. Друга війна радянської Росії з УНР. ЗУНР. Українсько-польська війна.

Встановлення радянської влади в Україні. Більшовицький режим в Україні в 1919 р. Соціально-економічні та культурні перетворення. Лікнеп, ліквідація університетів. Денікінський режим в Україні та крах денікінщини.

Політичне становище України наприкінці 1919 р. Відновлення радянської влади в 1920 р. Варшавський договір УНР та Польщі. Польсько-радянська війна. Другий «Зимовий похід» армії УНР та припинення боротьби за українську державу.

Тема 10. Українська СРР та західноукраїнські землі в 1921-1939 рр.

Державний статус УСРР в 1921-1922 рр. Голод у південних губерніях, перехід до нової економічної політики (неп). Союзний договір 1922 р. Утворення СРСР.

Національно-культурна політика Радянської держави. Національне відродження 1920-х р. Форма і зміст українізації. Релігійна політика. Пограбування церкви. Ліквідація УАПЦ.

Утвердження тоталітарного режиму в 1929-1939 рр. Перехід до форсованої індустріалізації та командної економіки. Перші п'ятирічні плани. Система жорсткої централізації управління економікою. Промисловість і сільське господарство напередодні Другої світової війни. Кооперування і колективізація. Перехід до прискореної колективізації. Поширення колгоспів. Доля приватних селянських господарств. "Ліквідація куркульства як класу". Масштаби розкуркулення. Голодомор 1932-33 р., його причини та наслідки. Діяльність комісії В. Молотова в Україні. Масштаби смертності. Завершення колективізації.

Наслідки політики форсованої індустріалізації та суцільної колективізації. Згорання українізації. Репресії проти діячів української культури 1930-х р. Розстріляне відродження.

Західна Україна в 1929-1939 рр. Політика польської адміністрації на українських землях. УНДО, КПЗУ та націоналістичний рух. Створення та боротьба ОУН. Становище та роль греко-католицької церкви в збереженні української національної ідентичності.

Українські землі у складі Румунії. Татарбунарське повстання. Тотальна румунізація.

Українські землі у складі Чехословаччини. Трагедія Карпатської України.

Тема 11. Україна в роки Другої світової війни.

Радянсько-німецький пакт про ненапад 23 серпня 1939 року. Таємний протокол. Включення Західної України до складу СРСР. Міжнародні умови возз'єднання. Вступ Червоної армії в Західну Україну і Західну Білорусію. Входження північної Буковини і українських придунайських земель до складу УРСР у 1940 році. Позитивні та негативні наслідки возз'єднання. Радянізація західних областей України. Масові депортації населення.

Встановлення німецької окупаційної влади на Лемківщині, Підляшші та Холмщині. Діяльність ОУН в 1939-1940 рр. Розкол ОУН.

Напад Німеччини на Радянський Союз. Початок Великої Вітчизняної війни. Україна в планах окупантів. Перші дні війни. Прикордонні бої. Відступ Червоної армії. Причини невдач Червоної армії.

Окупаційний режим. Розчленування України. Нацистський «новий порядок». Злочинна політика окупаційних властей. Концтабори і масові розстріли. Трагедія

Бабиного Яру. Економічне пограбування України. Вивіз працездатного населення на каторжні роботи до Німеччини.

Розгортання руху Опору та його течії в Україні. Радянське підпілля і партизанський рух 1941-1942 рр. ОУН на початку війни. «Акт проголошення відновлення Української держави» 30 червня 1941 р. Оунівське підпілля 1941-1942 рр. Створення Української повстанської армії (УПА).

Україна у 1943 р. Перемога Червоної армії під Сталінградом і початок вигнання окупантів з України. Курська битва. Продовження наступу на Лівобережжі. Визволення Донбасу. Падіння «Східного валу». Визволення Києва. Мобілізаційні заходи 1942-1943 рр., їхні особливості та наслідки. Боротьба з ворогом в тилу. Діяльність радянських партизанських загонів і підпілля. Політична еволюція ОУН-УПА.

Україна на завершальному етапі війни (1944-1945 рр.) Примусове виселення з Криму в східні райони СРСР татар, греків, вірмен. Завершення радянсько-німецької війни. «Возз'єднання» Закарпаття з УРСР. Втрати України в роки війни. Створення ООН.

Тема 12. Україна в період повоєнної відбудови (1945 – 1953 рр.) та десталінізації (1953-1964 рр.)

Україна – суб'єкт міжнародних відносин. Влада за часів пізнього сталінізму. Відбудова промисловості. Голод 1946-1947 рр. Розгром греко-католицької церкви. Індустріалізація західних областей. Колективізація села. Операція «Вісла». Збройний опір осередків ОУН і УПА.

Ідеологічні кампанії другої половини 40-х – початку 50-х років. Боротьба з космополітизмом. Ждановщина. Боротьба з націоналізмом. Діяльність та здобутки Української Академії наук в післявоєнний період. Український кінематограф.

«Відлига». Розвиток народного господарства у 50-60-х рр. Лібералізація суспільно-політичного життя. Економічні реформи та їх наслідки. Піднесення соціального статусу селянства.

Початок десталінізації та демократизації суспільного життя в Україні. Зміна адміністративно-територіального устрою УСРР. Ліквідація ГУЛАГУ. XX з'їзд КПРС і Україна. Початок політичної реабілітації. Шістдесятники. Ідеологізація культурного життя і посилення русифікації. Зародження дисидентського руху.

Наростання опору десталінізації з боку консервативних сил. Усунення М. Хрущова від влади.

Тема 13. Україна в період загострення кризи радянської системи (1965-1985 рр.).

Причини та наслідки «застійних» явищ. Провал економічної реформи. Політико-ідеологічна криза системи. Порушення прав людини. Неосталінізм. Діяльність в Україні

П. Шелеста і зміщення його з посади першого секретаря ЦК КП України. В. Щербицький. Конституція УРСР 1978 р.

Кризові процеси в індустріальній сфері. Аграрна політика. Наростання стагнаційних процесів в 1970-на початку 80-х років. Індустріальна гігантomanія. Нарощення військово-промислового комплексу (ВПК).

Соціальна сфера буття суспільства. Демографічні процеси. Матеріальний та культурний рівень життя населення. Житлове будівництво. Сфера медичного обслуговування. Особливості соціальної диференціації в суспільстві. Загострення екологічної кризи.

Наростання дисидентського руху. В. Стус, М. Руденко, О. Тихий, М. Литвин, В. Марченко. Утворення Української Гельсінської спілки (УГС). Правозахисний рух. Релігійне дисидентство. Боротьба за легалізацію Української греко-католицької церкви (УГКЦ). Кримськотатарський національний рух. Посилення переслідувань опозиції наприкінці 70-х - на початку 80-х.

Тема 14. Розпад СРСР та відродження незалежності України (1985-1991 рр.)

Початок державотворчих процесів.

Погіршення економічної ситуації в Україні в другій половині 80-х років. Сільське господарство. Промисловість. Чорнобильська катастрофа. Становище в сільському господарстві. Екологічна ситуація в Україні. Формування економічних передумов розпаду СРСР.

Зміни у вищому партійно-державному керівництві. Пошуки шляхів виходу з кризи. Спроби оздоровлення суспільно-політичного життя. «Перебудова». Невдача спроб реформування СРСР. Політика керівництва України в період «перебудови». Зростання політичної активності суспільства. «Гласність» і повернення народів правди про минуле України. Початок дослідження «білих плям» історії.

Нові громадські об'єднання. Початок формування багатопартійності в Україні. Розпад компартії України. Закон Української РСР «Про мови». Вибори до Верховної Ради УРСР 1990 р. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р.

Спроба державного перевороту в СРСР 19 серпня 1991 року та події в Україні. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Референдум 1 грудня 1991 р. Припинення існування Радянського Союзу. Історичне значення проголошення незалежності України.

Державотворчий процес. Символи нової України. Становлення владних структур. Особливості трансформації Верховної Ради УРСР у вищий законодавчий орган незалежної України. Виконавча влада. Судова влада. Воєнна доктрина України. Незалежність і перегрупування партійно-

політичних сил. Перетворення Народного руху України на політичну партію. Зміна виборчого закону.

Тема 15. Україна в умовах незалежності.

Економічні проблеми незалежної України. Об'єктивні й суб'єктивні труднощі формування національної економіки. Стратегічні прорахунки у здійсненні реформ. Соціальні наслідки економічної кризи. Запровадження сталої валюти.

Політичне життя у 1993-2004 рр. Прийняття Конституції України. Виборча система. Спроби політичного реформування України. Президентські вибори 2004 р. «Помаранчева революція». Конституційна реформа.

Основні напрямки зовнішньої політики. Визнання Української держави на міжнародній арені. Вступ до Ради Європи. ГУАМ. Курс України на членство в ЄС. Україна і НАТО. Україна і глобальні проблеми цивілізації.

Суспільне-політичне життя України в 2005-2010 роках. Президентські вибори 2010 року. Початок узурпації влади В. Януковичем. Євромайдан та Революція Гідності: причини та наслідки. Значення Революції Гідності. Анексія Криму Росією. Дострокові вибори Президента України в 2014 р. Агресія Росії проти України. Війна на Сході України.

Соціально-економічний розвиток України в 2014-2019 роках. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Томос про Автокефалію Української Церкви.

Президентські вибори 2019 р. Повномасштабна війна Росії проти України.

5. СТРУКТУРА ТА ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усь ого	у тому числі				усь ого	у тому числі			
		л	п	ін д	с.р		л	п	і н д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль I. Історія України модерної доби: основні віхи творення української нації.										
<i>Змістовний модуль 1. Розвиток українського суспільства та в XVII-XIX ст.</i>										
Тема 1. Історія України як навчальна дисципліна та її місце в сучасному	6	2	2	–	2	6	2	–	–	4

соціокультурному просторі.										
Тема 2. Українські землі в складі Речі Посполитої (I половина XVIIст.) Початок українського державотворення.	6	2	–	–	4	6		–	–	6
Тема 3. Українська національна революція середини XVII ст.	12	2	2	–	8	12	2	–	–	10
Тема 4. Військо Запорозьке в 1658-1663 роках. Розкол Гетьманщини. Руїна.	8	2	–	–	6	8		–	–	8
Тема 5. Гетьманщина, Правобережна Україна і Запорозька Січ в кінці XVII – XVIII ст.	8	2	–	–	6	8		–	–	8
Тема 6. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій (I половина XIX ст.)	8	2	2	–	4	8		–	–	8
Тема 7. Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій (II половина XIX ст.)	8	2	–	–	6	8		–	–	8
Разом за змістовим модулем 1	56	14	6	–	36	56	4	–	–	52
Модуль II. Новітня історія українського народу.										
<i>Змістовий модуль 2. Історія України XX-XXI століть</i>										
Тема 8. Україна на тлі глобальних суспільних трансформацій I половини XX ст.	6	2	–	–	4	6		–	–	6
Тема 9. Українська національна революція та боротьба за збереження української державної незалежності (1917-1920)	8	2	2	–	4	8	2	–	–	6
Тема 10. Українська СРР та західноукраїнські землі в 1921-1939 рр.	6	2	–	–	4	6		–	–	4

Тема 11. Україна в роки Другої світової війни	6	2	–	–	4	6	–	2	–	4
Тема 12. Україна в період повоєнної відбудови (1945 – 1953 рр.) та десталінізації (1953-1964 рр.)	6	2	2	–	2	6	–	–	–	4
Тема 13. Україна в період загострення кризи радянської системи (1965-1985 рр.).	6	2	1	–	2	6	–	–	–	4
Тема 14. Розпад СРСР та відновлення незалежності України (1985-1991). Початок державотворчих процесів	8	2	2	–	4	8	2	–	–	4
Тема 15. Україна в умовах незалежності.	8	2	2	–	4	8	2	–	–	4
Разом за змістовим модулем 2	64	16	9	–	29	64	6	2	–	56
ІНДЗ	10	–	–	–	10	20	–	–	–	20
Усього годин	120	30	15	–	75	120	10	2	–	108

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття – це особлива форма навчальних практичних занять, яка полягає у самостійному вивченні студентами окремих питань і тем лекційного курсу з наступним оформленням навчального матеріалу у вигляді рефератів, доповідей, повідомлень, есе тощо з подальшим їх обговоренням.

Особливостями семінарського заняття є активна участь самих студентів у з'ясуванні сутності проблем, питань, що були винесені на розгляд; а також надання студентам можливості вільно висловлюватися під час розгляду питань, що винесені на обговорення, при цьому викладач допомагає їм вірно будувати свої міркування.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1.	Тема 1. Історична пам'ять та сучасна інформаційна війна проти України	2	—
2.	Тема 2. Україна за часів козацької державності (середина XVII – кін. XVIII ст.)	2	—
3.	Тема 3. Соціально-економічний, політичний і культурний розвиток українських земель в складі Російської та Австрійської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.)	2	—

4.	Тема 4. Українська національна революція (1917-1920)	2	—
5.	Тема 5. Основні злами розвитку України в складі СРСР в 1922-1984 роках.	2	2
6.	Тема 6. Відновлення незалежності України та становлення української держави (1985-2004 рр.)	2	—
7.	Тема 7. Творення нової України в ХХІ ст. (2005 р. – сьогодні)	2	—
8.	Тема 8. Російсько-українська війна	1	—
	Разом	15	2

7. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента – це основний засіб оволодіння навчальним матеріалом під керівництвом викладача у час, вільний від обов’язкових навчальних занять. Навчальний час, відведений для цього, визначається навчальним планом і залежить від загального обсягу годин, відведених для вивчення конкретної навчальної дисципліни.

Розподіл самостійної роботи включає в себе:

ПМК – підготовка до модульного контролю;

ПП – підготовка до семінарських занять;

ППК – підготовка до підсумкового контролю (диференційованого заліку/екзамену).

ІНДЗ – індивідуальне науково-дослідне завдання (контрольна робота).

У робочій програмі навчальної дисципліни самостійна робота відображається у вигляді таблиці у розрізі тем та кількості годин, відведених для їх виконання.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1.	Тема 1. Козацько-селянські повстання наприкінці XVI- в першій половині XVII ст.	2	4
2.	Тема 2. Молдавські походи Б. Хмельницького та їх результати.	4	4
3.	Тема 2. Доба Руїни в Україні: причини та наслідки.	6	7
4.	Тема 3. Нова (Підпільненська) Січ та її доля.	5	6
5.	Тема 5. Українські землі в російсько-турецьких війнах II половини XVIII – I половині XIX ст.	5	6
6.	Тема 6. Український культурно-національний рух в Російській імперії в II половині XIX ст.	4	6

7.	Тема 7. Українські політичні партії та громадські організації на тлі Першої світової війни.	4	6
8.	Тема 8. ЗУНР та українсько-польська війна 1918-1919 років	5	6
9.	Тема 9. Створення та боротьба ОУН на західноукраїнських землях в 1929-1939 роках.	4	6
10.	Тема 10. Депортація корінних народів Криму в 1944 р.: причини та наслідки.	4	6
11.	Тема 11. Операція «Вісла» та операція «Захід»	4	6
12.	Тема 12. Дисидентський рух в Україні в 70-ті – на початку 80-х років ХХ ст.	5	7
13.	Тема 13. Народний Рух України: історія та сучасність.	5	6
14.	Тема 14. «Помаранчева революція» та подальший розвиток України.	4	6
15.	Тема 15. Війна на Сході України 2014-2022	5	6
16.	Індивідуальне науково-дослідне завдання (контрольна робота).	10	20
	Разом	75	108

Однією з складових самостійної роботи студента є індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ). **ІНДЗ** – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських, практичних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Згідно із навчальним планом підготовки бакалаврів студенти виконують в якості ІНДЗ *контрольну роботу*. Виконання такої форми роботи закладає у студента первинні навички самостійної дослідницької діяльності, сприяє набуттю навичок пошуку, опрацювання відповідних джерел інформації, а також дозволяє перевірити рівень засвоєння основних знань з навчальної дисципліни.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

1. Історична пам'ять та механізми її формування.
2. Історична пам'ять та проблеми національної ідентичності.
3. Політика пам'яті та культура пам'яті в Україні: минуле і сьогодення.
4. Сучасна інформаційна війна Росії проти України та роль історичної науки в становленні системи національної безпеки.
5. Українські землі у складі Великого князівства Литовського: особливості розвитку та історичні наслідки.

6. Українські землі під владою Речі Посполитої: соціально-економічне, політичне та релігійне життя.
7. Українське козацтво: причини утворення та місце в українській історії.
8. Запорозька Січ як демократичний прообраз української державності.
9. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII століття: причини, рушійні сили, результати.
10. Причини та наслідки доби «Руїни» на українських землях.
11. Соціально-економічний та політичний розвиток українських земель в складі Російської імперії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)
12. Початок національного відродження в Наддніпрянській Україні наприкінці XVIII - в першій половині XIX ст.
13. Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії у першій половині XIX століття.
14. Політизація українського національного руху у кінці XIX – на початку XX ст. та створення перших політичних партій.
15. Українці в першій світовій війні (1914-1918).
16. Початок української революції 1917-1921 рр. Діяльність Української Центральної Ради: досягнення та прорахунки.
17. Українська держава гетьмана П.Скоропадського. Причини падіння гетьманату.
18. Формування радянської державності на українських землях у 1917 – 1920 рр.
19. Західноукраїнські землі в 1921-1939 роках.
20. Політика коренізації в Україні: завдання, методи, досягнення, причини згортання.
21. Утвердження тоталітарного режиму в СРСР і Україна (1929-1939).
22. «Українське питання» напередодні Другої світової війни. Пакт «Молотова-Ріббентропа».
23. Боротьба ОУН та УПА в часи Другої світової війни та в повоєнні роки.
24. Україна в період десталінізації (друга половина 1950-х – перша половина 1960-х рр.): основні соціально-економічні реформи та їхні наслідки.
25. Українське шістдесятництво та дисидентський рух: діяльність та наслідки.
26. Український національно-демократичний рух за часів «перебудови». Народний Рух України.
27. Розбудова Української суверенної незалежної держави (1991-1999).

28. Відновлення автономії Криму в складі України: причини, хронологія, наслідки.

29. Євромайдан і Революція гідності в Україні: причини та результати.

30. Анексія Криму та російська агресія на сході України (2014-2021).

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Застосовується комплекс методів навчання за особливостями навчально-пізнавальної діяльності студентів, а саме, наступні методи:

- пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний), коли викладач організує сприймання та усвідомлення студентами інформації, а студенти здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її;

- репродуктивний, коли викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;

- проблемного виконання, коли викладач формулює проблему і вирішує її, а студенти стежать за ходом творчого пошуку (студентам подається своєрідний еталон творчого мислення);

- частково-пошуковий (евристичний), коли викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності студентів);

- дослідницький, коли викладач ставить перед студентами проблему, і ті вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації, прилади, матеріали тощо.

В процесі навчання застосовуються можливості мультимедійних засобів, інтернет-ресурси та інші можливості новітніх освітніх технологій.

При викладанні дисципліни «Історія України та української культури» застосовуються наступні форми навчання:

- словесні (лекція, пояснення до інших видів навчальної роботи, бесіди);
- наочні (ілюстрації у навчально-методичній літературі, наочне приладдя, презентації, початкові фільми з використанням мультимедійної техніки);
- семінарські заняття.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Поточний контроль – контроль за виконанням самостійної роботи (усне опитування, перевірка письмових та творчих завдань); перевірка підготовки до семінарських занять (усне опитування, оцінка виступів студентів при обговоренні теоретичних питань); підсумковий контроль за змістовими модулями (усне опитування, письмові відповіді на проблемні питання, тестування).

Модульний рубіжний контроль – письмова робота або тестування.

Підсумковий семестровий контроль – екзамен.

Курс дисципліни поділено на два змістовних модулі. Кожний модуль складається з тем, які є обов'язковими для опанування. В кінці вивчення курсу проводиться модульний контроль оцінювання знань студентів у формі письмової роботи або тестування.

Кожний модуль складається із трьох видів роботи: вивчення теоретичного курсу (лекційний матеріал), підготовки до семінарських занять (протягом семестру), а також постійної самостійної роботи студента. Кожний вид роботи є обов'язковим і оцінюється відповідною кількістю балів.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Система ЄКТС передбачає 100-бальну шкалу оцінювання навчальних досягнень студента.

Студент при вчасному складанні двох модулів за семестр, звіту з практичних занять може отримати автоматично оцінку по курсу відповідно до наступної таблиці.

Модулі	Модуль I		Модуль II		ІНДЗ	Кількість балів у семестрі	Підсумковий контроль (екзамен, залік)
	Кількість балів за модуль	Модульний контроль	Кількість балів за модуль	Модульний контроль			
Змістові модулі	ЗМ 1		ЗМ 2				
Кількість балів за ЗМ та модульний контроль	30	10	30	10	10	90	10

Кількість балів за видами роботи	Лекції	Практичні	СРС	Модульний контроль	Лекції	Практичні	СРС	Модульний контроль	ІНДЗ (контрольна робота)		
Відвідування	3				3						
Активність на заняттях		18				18					
Виконання СРС			9				9				
Наукова робота	Участь у наукових конференціях, семінарах, круглихстолах, студентських олімпіадах та конкурсах – 0-15балів (додатково)									15	

Критерії оцінювання модульного завдання (письмова робота)

Завдання	Кількість балів
Питання 1	3
Питання 2	4
Питання 3	3
Разом	10

Критерії оцінювання екзаменаційного завдання

Завдання	Кількість балів
Питання 1	3
Питання 2	3
Питання 3	4
Разом	10

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D		
60-63	E	задовільно	не зараховано з можливістю складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	

			повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

«Відмінно» - А (90-100 балів) – виставляється студенту, який глибоко та міцно засвоїв матеріал, відмінно справляється з задачами та питаннями, показує знайомство з фаховою літературою, володіє різносторонніми навичками та прийомами виконання практичних завдань, вміє добре орієнтуватись у виробничих ситуаціях.

«Добре» - ВС (75-89 балів) – виставляється студенту, який твердо знає програмний матеріал, правильно застосовує теоретичні знання при рішенні практичних завдань, володіє необхідними навичками та прийомами їх виконання.

«Задовільно» - DE (64-74 балів) – виставляється студенту, який має знання тільки основного матеріалу, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, неправильне тлумачення окремих елементів завдання та відчуває труднощі при виконанні практичних завдань.

«Незадовільно» - FX (35-59 балів) - виставляється студенту, який дає необґрунтовані відповіді на запитання, допускає суттєві помилки у використанні понятійного апарату. Не простежується логічність та послідовність думки. Формулювання хаотичні та не усвідомлені.

«Незадовільно» - F (1-34 балів) - виставляється студенту, який не засвоїв зміст дисципліни, вміння та навички не набуті.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для вивчення студентами дисципліни «Історія України» розроблено та видано плани семінарських занять та методичні рекомендації щодо підготовки до них:

1. Хромова О.І. Плани семінарських занять та методичні рекомендації з дисципліни «Історія України» для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання. К.:ДУІТ, 2022. 39 с.

2. Хромова О.І. Історія України: опорний конспект лекцій для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання. К.:ДУІТ, 2022. 160 с.

Також розроблений курс для онлайн навчання, з яким студенти можуть ознайомитися на навчальній платформі Google Classroom.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бойко О. Новітня історія України (2014-2019). К: ВЦ «Академія», 2020. 160 с.
2. Бойко О. 30 років незалежності України: у 2-х т. Т.1. До 18 серпня 1991 року. К.: Видавництво «Фоліо», 2021. 448 с.
3. Бойко О. 30 років незалежності України: у 2-х т. Т.2. Від 18 серпня 1991 року до 31 грудня 1991 року. К.: Видавництво «Фоліо», 2021. 432 с.
4. Греченко В., Кислюк К. Історія української культури. К.: Кондор, 2016. – 322 с.
5. Дорошко М. Історія України. Курс лекцій. К.: Саміт-книга, 2021. 422 с.
6. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О. М. Бут, М.І.Бушин, Ю.І.Вовк та ін.]; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О. І. Гуржія; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 2016. 644 с. URL: <https://academyssu.com.ua/sites/default/files/020063092.pdf> (дата звернення: 26.08.2024)
7. Історія України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів /Укладач І.Тетарчук, Т.Дяків. К: Центр навчальної літератури, 2020. 214 с.
8. Історія України: підручник / В.А. Качкан, В.М. Левандовський, О.Б. Величко та ін.; за ред. В.А. Качкана. 2-е видання; за ред. В. А. Качкана. К.: Медицина, 2018. 360 с.
9. Історія і культура України [Текст]: електрон. підручник для студ. природнич. і техн. спец. / В.В. Іваненко, Г.Г. Кривчик. Д.: ДНУ ім. Олесь Гончара, 2016. 206 с. URL: http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/4653/1/Ukraine_history.pdf (дата звернення: 26.08.2024)
10. Історія української культури: підручник / В.А. Качкан, О.Б. Величко, Н.М. Божко та ін. 4-е видання. К.: «Медицина», 2021. 368 с.

Додаткова

11. Брехуненко В. Війна за свідомість. Російські міфи про Україну та її минуле. К.: ПАТ «Віпол», 2017. 280 с.
12. Брехуненко В. Україна й українці. Ім'я як поле битви. К.: «Друкарня «Рута», 2020. 272 с.
13. Брехуненко В. Братня навала. Війни Росії проти України. К., 2016. 248 с.

14. В'ятрович В.М. Історія з грифом «Секретно». Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2011. 328 с., іл. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Viatrovych_Volodymyr/Istoriia_z_hryfom_Sekretno_Taiemn_ukr_mynuloho_z_arkh_KHB.pdf (дата звернення: 26.08.2024)
15. В'ятрович В. Нотатки з кухні «переписування історії». К.: Наш формат, 2021. 528 с.
16. Дорошко М. Неоголошені війни Росії проти України у ХХ – на початку ХХІ ст.: причини і наслідки. К.: Видавництво «Ніка-Центр», 2020. 192 с.
17. Ідрісов Д. Невідомі сторінки історії України. Україна і світ. К.: Видавництво «Фоліо», 2019. 222 с.
18. Історія Української Держави. Гетьманат Ранньомодерної доби. Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Арій, 2018. 720 с.
19. Кіпіані В. Війна двох правд. Поляки та українці у кривавому ХХ столітті. Харків: Vivat, 2017. 320 с.
20. Навігатор з історії України. Світові війни /Маєвський О., Мержиєвська В., Цеунов І., Житня-Кебас Д. К.: Портал, 2022. 299 с.
21. Петрова І., Хромова О. Монументальне мистецтво як засіб конструювання історичної пам'яті в радянській Україні. Схід. 2022. Том 3(1): Складні проблеми історичної пам'яті в філософських та історичних інтерпретаціях. С.47-52. [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2022.3\(1\).271713](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2022.3(1).271713) (дата звернення: 26.08.2024)
22. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України : аналіт. доповідь / [Яблонський В. М., Лозовий В. С., Валевський О. Л., Здіорук С. І., Зубченко С. О. та ін.] / за заг. ред. В. М. Яблонського Київ: НІСД, 2019. 144 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-09/dopovid_polityka_druk_03.pdf (дата звернення: 26.08.2024)
23. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. К.: Клуб Сімейного Дозвілля, 2021. 512 с.
24. Хромова О.І. Історична освіта в Україні в контексті сучасної освітньої парадигми та політики національної пам'яті // Процеси гуманізації та гуманітаризації освіти: монографія / А.В. Сакун, О.П. Кивлюк, М.О. Нестерова та ін. К.: КНУТД, 2020. 172 с. С.77-92. URL: https://www.sceges.npu.edu.ua/images/Doc/Monograf_KNUTD.pdf (дата звернення: 26.08.2024)
25. Українське століття (1921-2021): витоки, уроки, перспективи державотворення /Т. Водотика, В. Головка, С. Кульчицький, Л. Якубова. К.: Видавництво Кліо, 2022. 560 с.

26. Яковчук В.С., Малець Б.І. Інформаційні війни в сучасному світі. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/7424/1/Інформаційні%20війни%20в%20сучасному%20світі.pdf> (дата звернення: 26.08.2024)

27. Lehkodukh V., Horielov V., Marchenko S., Khromova O. I., Shchyhelska H. (2023). On the issue of historical origins and civilizational preconditions of the Russian-Ukrainian war of 2014-2022: attempts of scientific reflection. Cuestiones Políticas, 41(76), 753-768.(WoS). URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/39830> (дата звернення: 26.08.2024)

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://www.nbuv.gov.ua/node/554> - Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, каталоги.
2. <https://ucf.in.ua> - Український культурний фонд.
3. <http://history.org.ua/uk> - Інститут історії України.
4. <https://www.istpravda.com.ua> – Історична правда.
5. <https://uinp.gov.ua> – Український інститут національної пам'яті.